

Broedende Rode Wouwen *Milvus milvus* in Nederland in 2020

Stef van Rijn, Arend van Dijk, Paul Voskamp, Warner Jan de Wilde & Mark Zekhuis

Sinds 2010 broeden er jaarlijks Rode Wouwen *Milvus milvus* in Nederland. Vanaf 2015 is sprake van een toename. Deze toename kan een gevolg zijn van overloop vanuit populaties in Duitsland of België, maar zou ook kunnen voortkomen uit ‘eigen reproductie’ van jonge Rode Wouwen die in Nederland uitvliegen. De Nederlandse broedpopulatie wordt op de voet gevolgd. Dit artikel geeft een overzicht van aantallen en broedresultaten in 2020.

Methode

Voor dit overzicht werden alle bekende gevallen van broedparen en nesten van Rode Wouwen in Nederland in 2020 op een rij gezet en vergeleken met aantallen en broedsucces in 2015-19. Hiervoor is gebruik gemaakt van de volgende bronnen: van Dijk (2018, 2019), van Dijk *et al.* (2020), Leemreize (2015), van Rijn & Voskamp (2018), van Rijn (2018), van Rijn *et al.* (2019), van Rijn & Zekhuis (2019), Schulein (2015), Smeets (2018), Teunissen & van Manen (2014), Teunissen (2015), Waardenburg (2015), Westerhof (2016), Zekhuis (2017) en Zekhuis & van Rijn (2019). Naast de gepubliceerde gevallen was informatie afkomstig van de auteurs van dit artikel en van lokale waarnemers (zie dankwoord).

Nestbomen werden beklommen voor onderzoek (vaststellen mislukkingoorzaak, kleurringonderzoek, biometrie nestjongen, prooiresten). De leeftijd van de jongen is berekend op basis van de vleugellengte. Op basis van de leeftijd van de jongen is het legbegin gereconstrueerd, waarbij is uitgegaan van een broedduur van 35 dagen tussen leggen van het eerste ei en geboorte van het eerste jong (Glutz von Blotzheim *et al.* 1989).

Resultaten

Aantallen en verspreiding

In 2020 werden in Nederland 22 nesten van Rode Wouwen gevonden, waarvan er 9 succesvol jongen grootbrachten. Het aantal broedparen nam, na tijdelijke gestopte groei in 2017-19, in 2020 verder toe. Er was sprake van 14 nesten op plekken waar in recente jaren ook al werd genesteld en van 8 nieuwe vestigingen.

In Drenthe was sprake van twee bezette nesten in territoria die in recente jaren ook werden gebruikt (Wilhelminaoord sinds 2017, De Wijk sinds 2018). Van de Overijsselse paren zaten vijf van de acht bezette nesten in het Sallandse deel. Hiervan broedden de paren van de Haar (sinds 2018/19) en Balkbrug net als het paar uit De Wijk (Dr) in de regio van het Reestdal. De paren van Junne en omgeving Vilsteren

(beide sinds 2017/18) vestigden zich in de regio van de Overijsselse Vecht. Het paar uit de omgeving van Wijhe (sinds 2017) broedde in de omgeving van de IJsselvallei. De overige drie Overijsselse paren vestigden zich in Twente, waarvan twee in de omgeving van de Dinkel waar eerder bezette nesten waren vastgesteld in 1988, 2013, 2016 en 2017. In Gelderland waren nesten in de territoria van Zutphen in de omgeving van de IJssel (sinds 2016) en Gorssel (sinds 2018) bezet, en vestigden zich nieuwe paren met nesten bij Hattem (IJsselvallei) en in de regio Ede (ZW-Veluwe). In Noord-Brabant vestigde zich opnieuw een paar in de regio van Breda, zoals ook al in 2017 en 2018 het geval was. In Midden-Limburg vestigde zich een paar in de regio Roosteren in het Maasdal (in 1992 en 2018 bij Susteren). In Zuid-Limburg waren de territoria van Mechelen (sinds 2015) en Valkenburg (sinds 2019) weer bezet en was sprake van vier nieuwe vestigingen. Behalve een nest uit Heerlen bevonden de Zuid-Limburgse nesten zich allemaal in de directe omgeving van de dalen van Geul en Gulp (Tabel 1). De Oost-Nederlandse nesten hadden een buurafstand van ruwweg 6-10 km. In Zuid-Limburg was de buurafstand in vrijwel alle gevallen 3-5 km.

Nestbomen, voormalig gebruik van nesten en broedbegin

De 22 nesten zaten vooral in Zomereik (10x), verder in Populier (2x), Berk (1x), Beuk (1x), Esdoorn (1x), Es (1x), Zoete Kers (1x), Japanse Lariks (2x), Grove Den (2x) en Douglas (1x). In 10 gevallen was sprake van nieuw gebouwde nesten. Slechts 3 nesten werden ook in 2019 door Rode Wouwen gebruikt (Tabel 1). De overige nesten betroffen in alle gevallen oude nesten van Buizerds *Buteo buteo* of Zwarte Kraaien *Corvus corone*. De paren die tot broeden kwamen, legden het eerste ei tussen 25 maart en 25 april, gemiddeld op 9 april (n=14).

Broedsucces

Van de 22 bezette nesten kwamen 4 paren niet tot broeden en mislukten er negen. De paren die niet tot broeden kwamen, werden alleen in de vestigingsfase (ruwweg tot in de eerste helft van april) bij de nesten gezien.

Van de 9 broedgevallen die niet succesvol waren, mislukten er twee in de eifase en zes in de kuikenfase. Van het paar in Goor (Ov) was onbekend of het in de eifase of jongenfase mislukte. De nesten die in de eifase mislukten, betroffen Balkbrug en Junne (beide Ov). Het nest in Balkbrug mislukte door onbekende reden en bij het nest in Junne werd op 10 mei een niet vers dode, geplukte adult onder het nest gevonden, vermoedelijk geslagen door een Havik *Accipiter gentilis* of een Oehoe *Bubo bubo*. Van de nesten die in de kuikenfase mislukten, werden de jongen van de nesten bij de Haar (Ov) en in Gulpen en Eys (L) gepredeerd, waarschijnlijk door Havik of Oehoe. In Wijhe (Ov) stierf een jong door onbekende oorzaak. Tijdens de nestcontrole en twee dagen later ontbrak het mannetje van het broedpaar, wat kan wijzen op de mogelijke doodsoorzaak van het jong. In Mechelen (L) werd na de ringdatum één van de twee jongen levend op de grond gevonden, met een verwonding in de rug. Van het andere jong ontbrak elk spoor. Mogelijk was hier sprake van predatie waarbij het ene jong overleefde omdat het uit het nest viel of sprong. Dit jong werd opgevangen in Natuurhulpcentrum Opglabbeek (België) en later vrijgelaten. In Ede stierf het jong

omstreeks de uitvliegperiode, waarschijnlijk als gevolg van verstoring (zie van Rijn *et al.*, dit nummer). In Vilsteren (Ov) viel één van de drie jongen uit het nest. Dit jong vertoonde het pinching-off syndroom (veeruitstoot) en werd tussen 13 juli en 15 september opgevangen door Han Bouman en na hergroei van de pennen losgelaten. Mogelijk had in ieder geval één van de beide andere jongen ook last van pinching-off, maar in hoeverre dat na het uitvliegen tot sterfte leidde bleef onbekend; beide jongen zijn vooralsnog als succesvol uitgevlogen geboekt (meer hierover in de volgende Takkeling).

Tabel 1. Broedlocaties, nestboomsoort, aantal uitgevlogen jongen, legbegin en voormalig gebruik van nesten van Rode Wouwen in Nederland in 2020. Legdatum - = niet broedend, ? = broedend, legdatum onbekend. * nesten waar één jong op de grond werd gevonden en die in beide gevallen na opvang werd losgelaten, tussen haakjes het aanvankelijke aantal jongen. *Breeding sites, nesting tree, number of fledglings, start of laying and previous use of nests of Red Kites in The Netherlands in 2020. Laying date: - = not breeding, ? = breeding, laying date unknown. * nests with one nestling found on the ground (released after temporary stay in rehabilitation centre), in brackets the initial number of nestlings.*

Regio	Gebied	Nestboom	Jongen	Legdatum	Voormalig gebruik
<i>Region</i>	<i>Location</i>	<i>Nest tree</i>	<i>Chicks</i>	<i>Lay date</i>	<i>Previous use</i>
Drenthe	Wilhelminaoord	<i>P. menziesii</i>	3	26 maart	buizerd?
	De Wijk	<i>Q. robur</i>	3	1 april	rode wouw
	De Haar	<i>L. kaempferi</i>	0	31 maart	buizerd?
	Balkbrug	<i>Q. robur</i>	0	?	zwarte kraai
	Junne	<i>Q. robur</i>	0	?	rode rouw
Overijssel	Vilsteren	<i>P. sylvestris</i>	2 (3)*	18 april	buizerd
	Wijhe	<i>Q. robur</i>	0	20 april	zwarte kraai
	Denekamp	<i>Q. robur</i>	0	-	zwarte kraai
	De Lutte	<i>Q. robur</i>	2	6 april	nieuw
	Goor	<i>Q. robur</i>	0	?	nieuw
Gelderland	Hattem	<i>Q. robur</i>	1	13 april	nieuw
	Gorssel	<i>L. kaempferi</i>	3	14 april	nieuw
	Zutphen	<i>Q. robur</i>	3	27 maart	rode wouw
Noord-Brabant	Ede	<i>P. sylvestris</i>	0	17 april	nieuw
	Breda	<i>Populus</i> sp.	0	-	nieuw
	Roosteren	<i>Populus</i> sp.	0	-	zwarte kraai
Limburg	Valkenburg	<i>Q. robur</i>	2	25 maart	nieuw
	Heerlen	<i>F. sylvatica</i>	3	25 april	buizerd
	Gulpen	<i>Acer</i> sp.	0	?	buizerd
	Eys	<i>F. excelsior</i>	0	23 april	nieuw
	Euverem	<i>P. avium</i>	0 (2)*	4 april	nieuw
	Mechelen	<i>B. pendula</i>	0	-	nieuw

Van de 9 succesvolle nesten vlogen 22 jongen uit. Dat komt overeen met 1.0 jongen per bezet nest en 2.4 jongen per geslaagd broedgeval (exclusief de twee uitgevallen jongen die na opvang werden losgelaten). In de provincies Overijssel en Limburg was het broedsucces gering omdat veel broedgevallen mislukten (Tabel 1). Twintig jongen werden gekleurringd.

Foto 1. Adulte Rode Wouwen met jong op nest in zomereik, De Lutte (Ov), 30 mei 2020 (Foto: Rick de Ruiter). *Adult Red Kite with nestling on nest in pedunculata oak, De Lutte, 30 May 2020.*

Discussie

Na het hervestigen van broedende Rode Wouwen in Nederland sinds 2008, jaarlijks broeden sinds 2010 en een snelle toename tussen 2014 en 2017 (van Rijn 2018) nam het aantal in 2018 en 2019 niet verder toe. Tot in 2019 broedde het overgrote deel van de paren in Overijssel en Gelderland, vooral in noordelijke delen van Salland en de noordwestelijke Graafschap (van Rijn *et al.* 2019, van Rijn & Zekhuis 2019). In 2020 was sprake van een nieuwe toename, die vooral het gevolg was van de ontwikkelingen in Zuid-Limburg, waar het aantal bezette nesten toenam van twee naar zes en waarmee die populatie ineens een substantieel deel van de Nederlandse broedpopulatie vormde. Van de 22 bezette nesten waren 14 locaties bekend uit eerdere jaren. De acht nieuwe vestigingen zaten in de meeste gevallen in dezelfde regio's als waar in recente jaren al Rode Wouwen broedden. Alleen de paren in de omgeving van Hattem, Ede en Goor hadden betrekking op niet eerder bezette regio's. De Oost-Nederlandse en

Zuid-Limburgse broedgevallen vonden vooral plaats in de omgeving van de rivier- en beekdalen, waaronder Reest, Overijsselse Vecht, Dinkel, IJssel, Maas, Geul en Gulp.

Tabel 2. Broedsucces van Rode Wouwen in Nederland 2015-20. *Breeding success of Red Kites in The Netherlands in 2015-20.*

Jaar Year	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Geslaagde broedgevallen <i>Successful</i>	5	3	9	11	10	9
Nesten zonder eileg <i>Nests without egg-laying</i>	0	4	2	1	2	4
Broedparen <i>Breeding pairs</i>	9	9	14	14	12	22
Nesten 0 jongen (mislukt) <i>Nests 0 chicks</i>	4	2	3	2	0	9
Nesten 1 jong <i>Nests 1 chick</i>	2	3	3	0	0	1
Nesten 2 jongen <i>Nests 2 chicks</i>	3	0	3	4	1	3
Nesten 3 jongen <i>Nests 3 chicks</i>	0	0	1	7	7	5
Nesten 4 jongen <i>Nests 4 chicks</i>	0	0	0	0	2	0
Nesten n? jongen <i>Nests n? chicks</i>	0	0	2	1	0	0
Jongen/nest <i>Chicks/nest</i>	0.9	0.3	0.9	1.9	2.6	1.0
Jongen/broedgeval <i>Chicks/breeding pair</i>	0.9	0.6	1.2	2.0	2.6	1.2
Jongen/succesvol paar <i>Chicks/successful pair</i>	1.6	1.0	1.7	2.6	3.1	2.4

Ondanks de sterke toename van het aantal bezette nesten in 2020 was het aantal succesvolle broedparen niet hoger dan in 2018 en 2019 (Tabel 2). Dat kwam doordat veel broedgevallen mislukten. Mislukkingen traden vooral op onder recente en nieuwe vestigingen en hadden vaak betrekking op predatie van nestjongen; mogelijk ging het om jonge en onervaren broedvogels. Geslaagde broedgevallen brachten gemiddeld veel jongen groot, net als in 2018 en 2019 (Tabel 2).

Dank

Alle terreineigenaren worden bedankt voor het verlenen van toestemming om gebieden te betreden en bij nesten te klimmen. Alle waarnemers worden bedankt voor het delen van de informatie. Dat waren Emmy Holleman, Willem van Manen, Ben de Nijs, Harry Talen, Christiaan de Vries (Drenthe), Gijs Bouwmeester, Henri Bouwmeester, Han Bouman, Martijn Bunschoek, Hilje de Geus, Gerbrand Groen, Jos Hoekerswever, Dennis Kutterik, Rick de Ruiter, Evert Ruiter en Henk Ruiter (Overijssel), Klaas Jan Arkema, Tim Asbreuk, Florian Bijmold, Ruben Drost, Jochem Drost, Roel Janssen, Jitty Hakkert, Gerrie Nijenhuis en Ronald Oost (Gelderland), Piet Westerhof en John Frijters (Noord-Brabant) en in Limburg Arnold Bakker, Anke Brouns, René Janssen, Don Metsmakers, Maurice Mouthaan, Natasja Smit en de vogelkarterders van deze provincie: Boena van Noorden, Ruud van Dongen, Theo Bakker, Willem Steenge, Bart Veenstra, Piet van Tilburg, Huub Don, Roel Modderman en Frank Meeuwissen.

Summary

Rijn S. van, van Dijk A., Voskamp P., de Wilde W.J. & Zekhuis M. 2021. Red Kites *Milvus milvus* breeding in The Netherlands in 2020. De Takkeling 29: 61-66. In 2020, 22 breeding pairs of Red Kites were located in The Netherlands, all of with nests. Nine out of 22 pairs were successful; 4 pairs did not commence egg-laying

and 9 pairs failed. Half of the pairs built new nests, the rest used old nests of Carrion Crows or Buzzards. The number of chicks per pair was: 9x 0, 1x 1, 3x 2 and 5x 3, i.e. 1.0 fledglings per pair and 2.4 fledglings per successful pair. Start of laying ranged from 25 March through 25 April, and averaged 9 April. Breeding success was low in the regions of Overijssel and Limburg, i.e. the provinces with most recent and new settlements and failed breeding attempts (first-time breeders?).

Literatuur

- Dijk A.J. van 2018. Succesvol broedgeval van de Rode Wouw *Milvus milvus* in Drenthe. De Takkeling 26: 114-128.
- Dijk A.J. van 2019. Drie succesvolle broedgevallen van Rode Wouwen *Milvus milvus* in Drenthe in 2018. De Takkeling 27: 117-137.
- Dijk A.J. van, Talen H. & de Vries C. 2020. Inventarisatie van de Rode Wouw *Milvus milvus* als broedvogel In Drenthe en Friesland in 2019. De Takkeling 28: 104-123.
- Glutz von Blotzheim U., Bauer K. & Bezzel E. 1989. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 4 (2. Auflage). AULA, Wiesbaden.
- Leemreide P. 2015. De Rode Wouw als broedvogel in de Achterhoek. De Leunink 42: 79-92.
- Rijn S. van & Voskamp P. 2018. Rode Wouwen *Milvus milvus* in het Zuid-Limburgse Heuvelland in 2014-2017. De Takkeling 26: 62-68.
- Rijn S. van 2018. Broedende Rode Wouwen *Milvus milvus* in Nederland in 1976-2017. Limosa 91: 3-15.
- Rijn S. van, van Dijk A. & Zekhuis M. 2019. Broedende Rode Wouwen *Milvus milvus* in Nederland in 2018. De Takkeling 27: 54-58.
- Rijn S. van & Zekhuis M. 2019. Broedende Rode Wouwen *Milvus milvus* in Nederland in 2020. De Takkeling 27: 227-232.
- Schulein F. 2015. Mislukt broedgeval van Rode Wouw *Milvus milvus* in centraal Noord-Brabant in 2014. De Takkeling 23: 73-75.
- Smeets J. 2018. Rode- en Zwarte Wouwen als broedvogel in het IJzerenbos. De Heemklank 41-3: 32-36.
- Teunissen F. & van Manen W. 2014. Succesvol broedgeval van Rode Wouw *Milvus milvus* in Salland in 2014. De Takkeling 22: 208-213.
- Teunissen B. 2015. Rode Wouw in het Korenburgerveen 2015. De Leunink 42: 26-28.
- Waardenburg P. 2016. Mislukt en geslaagd broedgeval van de Rode Wouw *Milvus milvus* in Oost-Twente in 2016. Ficedula 45: 18-23.
- Westerhof R. 2015. Succesvol broedgeval van de Rode Wouw in Oud Ootmarsum in 2015. Vogels in Overijssel 14: 28-36.
- Zekhuis M. 2017. Waarnemingen aan een broedgeval van Rode Wouwen bij Deventer in 2017. Vogels in Overijssel 16: 13-23.
- Zekhuis M. & van Rijn S. 2019. Rode Wouwen *Milvus milvus* in Overijssel. De Takkeling 27: 227-232.

Adres: SvR, Graaf Hendriklaan 16, NL-7242 CH Lochem, stefvanrijn@live.nl